

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКИХ ТА КОРЕЙСЬКИХ ВЕСІЛЬНИХ ОБРЯДІВ

Українці і корейці – два різні народи. Знайти що-небудь спільне між ними, здається, досить важко. Однак, ми вважаємо, що в народній культурі цих народів багато схожого. В запропонованій статті робиться спроба порівняти традиційні народні весільні обряди українців та корейців у ХІХ – на початку ХХ століть.

Головне питання полягає в тому, чи є у фундаментальних засадах весільних обрядів цих народів що-небудь спільне, в чому полягають головні розбіжності? Ця проблема розглядатиметься за допомогою структурного аналізу весільної обрядовості українців та корейців. Також приділимо увагу з'ясуванню ролі впливу державних структур на особисте життя народів.

Для порівняння структур українських та корейських весільних обрядів, передусім, необхідно визначити головні структурні складові, щоб зрозуміти, як вони об'єднуються в традиційні моделі. В процесі попереднього дослідження українських та корейських весільних обрядів автор з'ясував ці основні структурні складові і приступив до порівняльного аналізу обрядів у цілому.

Існують різні системи структури українських весільних обрядів. Наприклад, М.Мушинка виділяє в них двадцять чотири стадії¹; З.Кузеля – близько двадцяти². Обидва автори подають у своїх працях не лише дуже обширну інформацію, але й узагальнюють послідовність українських весільних обрядів, відзначаючи їхні локальні відмінності. В.Шухевич в книзі “Матеріали до українсько-руської етнології”³ розглядає, зокрема, весільні обряди гуцулів і виділяє в них двадцять одну стадію. Структура весільних ритуалів також аналізується в книзі В.Борисенко “Весільні звичаї та обряди на Україні” (1988)⁴. Автор дослідив локальні варіанти і подав мінімальні структурні одиниці українських весільних ритуалів, які можуть бути знайдені повсюди у країні: (1) сватання, заручини, оглядини, (2) приготування весільного хліба (3), дівич-вечір, (4) шлюб, посад молодих, (5) покривання молодої і переїзд її у дім чоловіка, (6) весільна гостина в домі нареченого, (7) післявесільна обрядовість, (8) обрядові дії очисного характеру та обряди приєднання нареченої до нової сім'ї. Використовуючи саме цю структуру українських весільних ритуалів, ми поділяємо їх на три частини: передвесільні ритуали (1), обряду шлюбного дня (2, 3, 4) післявесільні обряди (5, 6, 7, 8).

Дослідженню структури корейських весільних ритуалів також присвячено багато праць. Однак, у багатьох дослідженнях головний наголос часто робився на формальному та “ідеальному” боці процедури укладання шлюбу. До того ж часто плутали ритуальну модель із ритуальною практикою. Однак, в деяких дослідженнях, як наприклад в праці Ге Ін Пак (Haе In Park) *Ганкук Зонтонг Гонріе уі Іонгу* [Study on Korean traditional Wedding Rituals]⁵, подається корисна та аналітична інформація про народні весільні ритуали. Вищезгаданий автор пояснював, як корейські весільні ритуали утворилися на основі китайської конфуціанської ритуальної моделі. Однак, він відрізняв колишню обрядовість від недавньої, а також пояснював різницю між корейською ідеальною ритуальною моделлю, яка була запроваджена урядом, і народним ритуалом та подавав таку структуру корейських весільних ритуалів: (1) *гондам* (hondam), (2) *сасунг* (sasung), (3) *тегіл* (tegil), (4) *гам* (ham), (5) *чогенг* (choheng), (6) *зегенг* (zeheng), (7) *сінгенг* (sinheng), (8) *гіунгугоріе* (hyungugorye), (9) *кунсаданг* (Keunsadang), (10) *кунчін* (Keunchin). Нижче ми спробуємо порівняти структуру весільних обрядів двох народів та пояснити шлюбну термінологію.

Передшлюбні обряди. До передшлюбних відносяться обряди вибору нареченої, шлюбної пропозиції, переговорів і заручин. Хоч ритуальна термінологія обох культур відрізняється, значення її подібне. За В.Борисенко, мінімальними структурними одиницями українських передшлюбних ритуалів є сватання, оглядини й заручини. Однак, вона відзначає, що в багатьох областях, сватанню передують залицяння, якому сприяють різні громадські зустрічі молоді. Також запитам передувала церемонія сватання в домі батьків дівчини⁶. Наступна таблиця показує структуру передшлюбних ритуалів в обох культурах.

Таблиця 1.

Україна	Корея	Термінологія
Залицяння		
Запити		Гондам (hondam)
Сватання		
Оглядини		
	Гунґгаб (Kunghab)	
	Сон (son)	
Заручини		Сасунґ і Теґіл (sasung i tegil)

Відповідно до таблиці, українську структуру можна знайти і в корейських весільних ритуалах. Однак, ця таблиця вказує також на дві відмінності між структурами українського та корейського весіль. Передусім, корейці не мають залицяння. По-друге, в Кореї, ритуали сватання та оглядин називаються терміном *Hondam*, який буквально означає “обговорення при одруженні” і включає ще дві процедури – *кунґгаб* (*kunghab*) і *сон* (*son*).

Щодо терміну “залицяння”, українське одруження відрізняється від корейського. Наречена й наречений мали різний рівень свободи у виборі партнера. За В.Борисенко, наприкінці XIX століття молодь одружувалася за власним бажанням. Хоча і тоді траплялися випадки, коли батьки планували вибір партнера: “Однак у цей період почастишали шлюби між молоддю сусідніх сіл, що не завжди знаходило схвалення рідних та представників старшого покоління. Традиції руйнувалися поволі, до шлюбу хлопця з дівчиною з іншого села ставилися негативно, що знайшло відображення в прислів’ї “Хоч сова, аби чужого села”⁷.

Традиція запланованого шлюбу була набагато сильнішою у Кореї, ніж в Україні. Шлюб у Кореї був зумовлений договором, який не враховував волю молодих. Одна з найголовніших причин цього полягала у тому, що конфуціанство, яке робило наголос на культурі пращурів та охороні родоvodu, створило сильну патріархальну систему. Через конфуціанство продовження роду мало значно більше значення, ніж любов. Це також сприяло збереженню корейського традиційного суспільства – “*зіб* (*zib*)” (буквально “будинок”, отже традиційна корейська сім’я). Задля збереження “зіб” для своїх нащадків треба було вихвалити пращурів і оберігати будинок, власність, приумножувати їх, а також народжувати хлопчиків, щоб зберегти родинну генеалогію. В цьому полягає головний обов’язок по відношенню до предків та батьків. Оскільки вища мета кожної сім’ї полягала в охороні її “зіб”, шлюб перетворився у засіб підтримання й розвитку роду та народження синів, задля цього всі члени сім’ї підкорялися могутній формі патріархату⁸. Таким чином, шлюб не був результатом вільного волевиявлення пари, але відбувався за домовленістю голів двох сімей. Передшлюбні стосунки між нареченою й нареченим були абсолютно заборонені.

Хоча до весільних ритуалів обох народів входило сватання, воно відрізнялося як за формою так і за змістом. Значення українського сватання було значно більшим. В Україні всі аспекти весільних угод і заходів обговорювалися протягом обряду сватання і мали силу закону. Їхнє порушення однією зі сторін мало юридичні та матеріальні наслідки⁹. Таким чином, обряд сватання був дуже важливим і часом відбувався одночасно із заручинами в будинку майбутньої нареченої у присутності всіх родичів¹⁰. У Кореї навпаки, сватання, яке називається *зунґме* (*zungme*) було процесом представлення однієї сім’ї іншій. Обговорення і переговори щодо одруження, які називаються *сон* (*son*), відбувалися пізніше – це візит матері або родичів нареченого до будинку нареченої.

Відносно сватів, в обох культурах ними ставали члени сім’ї нареченого. В Україні свати відігравали велику роль не лише у виконанні ритуалів сватання, але також і в самому весіллі. У Кореї члени родини також брали участь у сватанні, хоча їхня роль не була такою важливою, як в Україні. Не члени сім’ї, як наприклад, жінки *бобусанґ* (*bobusang*), які носили на своїй спині продукти і продавали їх по селах, також іноді займалися сватанням¹¹. Такі свахи звичайно, подавали інформацію щодо родоvodu сім’ї тощо. Таким чином, в Кореї багато аспектів весільних угод не обговорювалися протягом сватання.

Після сватання обидва народи виконували обряд оглядин. В Україні, батько нареченої разом з іншими членами сім’ї оглядав дім, який наречений пропонував нареченій, з’ясовував його матеріальне становище, добробут¹². За Шухевичем, на Гуцульщині, оглядини виконувалися стороною нареченого, щоб з’ясувати, як наречена піклується про будинок і як живе її сім’я¹³. Однак, в цьому випадку, це відбувалося перед сватанням і називається *обзорини*. В.Борисенко вказує, що оглядини були у минулому популярні всюди в Україні і називаються по-різному – розглядини, виглядини, обзорини тощо.

У Кореї, цей процес називається *таммун* (*tammun*). Один із членів сім’ї нареченого приходить до села

нареченої і збирає про неї інформацію. Інколи він навмисно неправдиво розповідає про майбутнього нареченого, щоб з'ясувати справжні наміри сім'ї нареченої відносно шлюбу¹⁴.

Корейський обряд оглядин мав майже ту саму мету, що й український. Однак, в той час, як українські оглядини передують заручинам, корейському весіллю передують ще два кроки – *кунггаб* (*kunghab*) і *сон* (*son*), які будуть досліджені нижче.

Серед усіх передшлюбних ритуалів у двох народів найбільше різняться заручини. У той час, як заручини в Україні виконувалися у формі драми і супроводжувалися ритуальними співами й танцями, заручини у Кореї відбувалися шляхом обміну формальними листами між двома сторонами, без будь-якого драматичного ритуалу.

В українських народних піснях заручені порівнюються з місяцем та зірками, їм висловлюються різні побажання – “бути багатими як земля і здоровими як вода”¹⁵. Під час співу весільного хору, який складався з подруг нареченої, які грали головну роль у виконанні обряду, головні елементи заручин повторювалися – промови, об'язування церемоніальними рушниками, обмін подарунками. Після цього відбувалися заручини й пара благословлялася хлібом. Потім найближчий компаньйон жениха, дружка, який під час одруження виступав керівником церемонії, а частіше староста (звичайно, дядько нареченої), вів їх, пов'язаними рушником, до весільного місця – посаду¹⁶.

Корейці вірили, що майбутнє життя молодих можна передбачити за допомогою чотирьох стовпів, які називаються сасунг (*sasung*) або сазу (*saju* – рік, місяць, день і година народження). Заради цього обидві сім'ї йшли до будинку священика, щоб перевірити, чи буде все у новій парі гаразд. Цей обряд називається кунггаб (*kunghab*). Результати ворожіння кунггаб часто стають підставою для розриву стосунків, переважно встановлених зусиллями свата перед посиленням сасунг, щоб підтвердити заручини¹⁷. Якщо результати кунггаб сприятливі і обидві сторони погоджуються на укладання шлюбу, сім'я нареченого посилає офіційний лист, в якому написані чотири стовпи нареченого, із шлюбною пропозицією до будинку майбутньої нареченої. З прийняттям сасунг сім'єю нареченої, заручини між нареченою й нареченим автоматично завершувались. Після отримання цього листа, сім'я нареченої інформувала листом сім'ю нареченого про дату весілля. Цей ритуал зветься тегіл (*tegil*), що буквально означає, “встановлення дати”.

Обряди весільного дня: церемонія та урочистості. Українські і корейські обряди весільного дня містять весільні церемонії й урочистості, до яких входять підготовчі обряди, які починаються за декілька днів перед одруженням. За В.Борисенко, головними елементами цієї стадії є приготування хліба, дівич-вечір, церковна весільна служба, посад молодих. Основними структурними одиницями корейського весільного ритуалу є *гам* (*ham*) і *чогенг* (*choheng*), за якими йдуть такі весільні ритуали, як *зонанріє* (*zonanrye*), *кіоберіє* (*kyoberye*), і *габгунріє* (*habgunrye*). Крім цих, корейські весільні ритуали також містять ритуали приготування до весільної церемонії й святкування, які не мають спеціальної термінології. Наступна таблиця показує, що весільні ритуали в обох культурах містять обряди приготування, власне весільні дії та святкування. Однак дівич-вечір характерний лише для українського весілля, а *гам* (*ham*) – для корейського.

Таблиця 2.

Україна	Корея	Термінологія
Приготування весільного хліба	Приготування дерева і їжі	
Дівич-вечір		
	Доставка подарунка від нареченого	Гам (<i>ham</i>)
Церемонія одруження		Чогенг (<i>Choheng</i>): Зонан (<i>Jonan</i>), Кіобе (<i>Kyobe</i>), Габгунріє (<i>Habgunrye</i>)
Посад молодих	Свято	

В обох культурах, весільні обряди вимагали складного процесу приготування. Передусім, в Україні, напередодні одруження, звичайно у суботу, гілку або невелике дерево прикрашали квітками, рутою, барвінком, кольоровими стрічками і маленькими свічками. Потім ним прикрашали стіл або весільний коровай. В суботній вечір подруга нареченої приходила до батьківського будинку нареченої. Вони вибирали барвінок, який символізував вічність кохання та шлюбу¹⁸. Потім родичі для нареченої плели вінок із барвінку, яким прикрашали голову нареченої під час одруження. Також, вважалося, що форма вінка має символічне значення. Він був круглий подібно сонцю і вважалося, що має забезпечити молодим добробут і щастя. З вінком на голові, наречена повинна була одягнути весільне вбрання. Крім того, коровай з прикрасами необхідно було підготувати перед одруженням. У суботу, коровайниці прикрашали верх короваю виліпленими з тіста сосновими шишками, голубами, гусками тощо. Коровай мав жертвоне значення. Він випікався з борошна, яке принесли родичі¹⁹.

У Кореї, перед одруженням, сім'ї нареченої також треба було підготувати багато речей для весільної церемонії. У подвір'ї нареченої ставилася ширма і розкладався великий трав'яний мат. На нього ставився ритуальний стіл. Наречена й наречений, мали стояти біля столу і виконувати весільні ритуали. На цьому столі мали бути червоні і голубі свічки, зелені рослини, наприклад гілки сосни або бамбука, каштани, ююба, рис, курка й півень, обгорнуті голубим і червоним полотном. Крім цього, готувались червоні мішки та алкогольні напої. Тоді як сосна і бамбук символізували вічну любов і відданість, каштани, ююба й курчата – достаток. Вважалося, що червоні мішки захищають наречену й нареченого від злих духів. Відповідно до китайської філософії голубий і червоний колір є символами гармонії всесвіту. Також обов'язково готувалась дерев'яна гуска. В день весілля наречений мав принести її у дім матері нареченої. Гуска вважалася символом правдивості та відданості²⁰. В залежності від місцевості готувалися страви з рису, які формою нагадували птаха. Вода також ставилася поряд із столом для здійснення ритуалу очищення²¹.

Отже речі, які готувалися для весілля українцями та корейцями, мали багато спільного. В обох культурах використовувалися дерева, рослини та птахи, які символізували специфічні побажання як, наприклад, вічну любов, правду й добробут. Наступна таблиця показує речі та їх символічне значення, яке поділяють обидві культури.

Таблиця 3.

Україна	Корея	Символічне значення
Зелене дерево з квітками й стрічкою, вінок.	Сосна або її гілка. Бамбук або його гілка.	Вічна любов.
Голуби або гуски на короваї.	Гуска, курчата, страви у вигляді птахів.	Довіра, правдивість.
Свічки на зеленому дереві.	Червоні і голубі свічки.	Боги очищення або передбачення.

За В.Борисенко, дівич-вечір є обрядом відокремлення. Він є кульмінацією передшлюбних обрядів і завжди відбувався у суботу ввечері. Характерним елементом дівич-вечора було приготування весільного деревця і розплетення коси нареченої. Заключною й головною дією дівич-вечора був посад наречених, який вважався санкцією на шлюб²². На українському весіллі найближчі друзі нареченої й нареченої грали особливі ролі. Неодружені друзі наречених складали окрему групу і виконували специфічні функції, які відповідали їхньому соціальному статусу. Виконання кожної ролі було пов'язане зі специфічними прикрасами та одягом²³. Запрошення гостей, виготовлення обрядового дерева та вінків, дівич-вечір є добрими прикладами, коли подруги нареченої грали важливі ролі. В корейських весільних ритуалах друзі нареченої й нареченого не відіграють головну роль. Корейські весільні ритуали виконуються членами родин. Крім родичів, до активної участі у корейському весільному ритуалі запрошуються люди доброї вдачі, або ті, які мали першою дитиною хлопчика²⁴. Гарним прикладом цього є обряд вручення – гам (*gam*), який відбувався в день шлюбу напередодні церемонії. У багатьох районах людині, яка мала першого немовля-хлопчика, доручалося нести гам. Гам – це коробка з подарунками, які сім'я нареченого посилала нареченій. В ній в основному були голубі і червоні полотна для вбрання нареченої. Залежно від району, у хамі була також корона для нареченої, список подарунків, насамперед коштовностей, постільної білизни, одягу тощо, які будуть подаровані нареченій на весіллі²⁵. В Україні, обмін подарунками виконувався у багатьох весільних обрядодіях, особливо, протягом посаду після церковної церемонії.

У той час, як українське весілля відбувалося на основі народних обрядів і християнського ритуалу у церкві, корейська – конфуціанського ритуального закону. Оскільки український християнський ритуал відмінний від корейського конфуціанського, структури весільних церемоній здається мали дуже мало спільного. Однак, подібність полягала в тому, що в обох весільних ритуалах були елементи народної весільної обрядовості. До того ж і в українців і у корейців весілля відбувалося у домі нареченої.

Весільна церемонія в Україні звичайно, відбувалася ранком у неділю у церкві. Нобілітовані класи почали вінчатися у церкві значно раніше. Церковне вінчання для простих людей було запроваджено владними наказами пізніше²⁶. Однак, попередні народні весільні обряди не зникли, їх виконували і після того, як церковне вінчання стало обов'язковим.

Перед тим, як йти до церкви брат розчісував нареченій волосся, батьки та родичі благословляли її²⁷. Після того як наречену благословили батьки, учасники від нареченої і нареченого збиралися разом і у супроводі музикантів йшли до церкви, щоб брати участь у вінчанні. Старший дружок вів наречену, а старша дружка – нареченого. Мати кропила всіх учасників процесії освяченою водою і посипала їх зерном. На шляху до церкви співали весільні пісні. В деяких селах, запрошені з боку нареченої й нареченого зустрічалися тільки біля церкви.

На вході до церкви наречена приєднувалася до нареченого, і вони входили разом. Існує повір'я, що той, хто ступить до церкви першим, керуватиме сімейними справами²⁸. Варто зауважити, що український церковний весільний ритуал поєднується з багатьма традиційними народними елементами, які беруть свій початок ще від язичницьких часів як, наприклад, обмін вінками та обручками. Коли священник одружував пару, дружка й дружка тримали на правому плечі молодих паляницю хліба із засвіченою в центрі свічкою²⁹. На Гуцульщині після церемонії, у дворі церкви нове подружжя тримаючись правими руками дивилися один на одне через дірку в хлібі, примовляючи “аби бачили своє щасте проголошення “я не від”умерли від себе!”³⁰

У Кореї, весільна церемонія починалася з прибуття нареченого до дверей будинку нареченої. Нареченого проводили до будинку і він виконував зонанріє (*zonanrye*) – вручав гуску, обгорнуту червоним полотном, матері нареченої, яка приймала її і ретельно загортала у спідницю. Вона виконувала цей ритуал для того, щоб не втратити гуску і щоб вона несла багато яєць. Після цього вона клала її до банки (іноді для рису) або вносила до кімнати нареченої, яка кидала її перед собою аби визначити стать першого немовляти³¹. Після цього ритуалу, наречена виходила із кімнати і йшла до чоречонг (*chorechong*), де передбачалося виконати ритуал. У чоречонг для церемонії готувався ритуальний стіл. Наречений і наречена окремо ставали біля східного та західного боків столу і відбувалося їхнє перше знайомство. Ритуал проводила особа, яка могла прочитати ритуальний текст. Ритуал починався з кіюберіє (*kyoberye*) – обміну уклонами між нареченою і нареченим і завершувався габгунріє (*habgunrye*) – питтям вина зі зв'язаними ниткою руками або чашками.

Отже, існують деякі спільності в обох культурах. Передусім, в ритуалах обох народів збереглося багато фольклорних елементів. Наприклад, вода використовується для ритуалу очищення. У той час, як наречена й наречений в Україні очищаються освяченою водою перед тим як іти до церкви, корейські миють руки перед весільним ритуалом. Спільними є також ритуали, пов'язані з триманням рук один одного. В обох народів церковний ритуал – християнський і конфуціанський, мають силу закону і юридично оформляють шлюб.

Після весільної церемонії у церкві, найбільш важлива частина весільного ритуалу відбувалася ввечері. За В.Борисенко, одним із найбільш суттєвих елементів традиційного весільного ритуалу був так званий *посад молодих*. Момент, коли нареченій і нареченому дозволялося сісти поруч за столом вказував на офіційне визнання пари новою сім'єю. Цей ритуал є також обрядом відокремлення нареченої й нареченого від неодружених і їхнього вступу до статусу одружених пар³².

Корейське весільне свято відрізняється від українського. У той час, як в Україні наречена і наречений сиділи разом з гостями протягом свята і виконували ритуал спільної трапези, корейська наречена й наречений не могли сидіти разом до першого нічного ритуалу. Хоча вони мали можливість привітати один одного в кімнаті відразу після весільної церемонії, їх незабаром розділяли на все свято. Це відображало точний розподіл чоловічої й жіночої ролі в корейському суспільстві. У відповідності до конфуціанської традиції, хлопець і дівчина не можуть сидіти разом після того, як їм виповниться сім років. Свято відбувалося в декількох місцях. У той час, як головних гостей добре годували у дворі, наречений разом із своїми гостями сиділи за кунсанг (*kunsang*) – великим столом із стравами. Потім наречений святкував із своєю сім'єю та сім'єю нареченої³³. Сісти поруч наречений і наречена могли після першого нічного ритуалу.

Звичайно, українському весільному святу передую символічна “купівля” нареченої нареченим і символічна “боротьба” за неї. Перед тим, як наречений і його супроводжуючі приходили до будинку нареченої, молодий парубок із села нареченої перекивав їм шлях і вимагав перейму³⁴. Тоді наречений повинен був відкупитися грішми. Це відбувалося декілька раз. Тільки після “боротьби” і довгих переговорів,

нареченому і його компаньйонам дозволялося увійти до будинку, але він мав подолати опір братів нареченої і сплатити відповідний викуп, щоб одержати право сісти поруч з нею. У Кореї, традиції “переговорів і викупу” або “боротьби” не існує. Однак, є інший обряд – підвішування нареченого й биття його по ступнях. В певні дні після весільної церемонії, молодий чоловік з села нареченої виконував ритуал – сілангдаругі (*silangdarugi* – “очищення нареченого”). Протягом обряду, молодий чоловік зв’язував кісточки нареченого і підвішував його догори ногами. Потім йому задавали каверзні питання, вимагали їжу та напої. Якщо наречений не міг дати правильну відповідь, його били по п’ятах³⁵. Це пояснюється тим, що на думку жителів села нареченої, весілля приводить до зменшення числа її жителів. Тому вони вимагали у нареченого платню. “Очищення нареченого” є чимось на зразок обряду, коли наречений платить жителям села нареченої.

Зміна зачіски нареченої в ході святкування й покриття її голови хусткою в Україні означали перехід нареченої до групи одружених жінок. Зміна зачіски також важливий обряд у Кореї. На весільній церемонії, яка вводить корейського чоловіка та жінку у доросле життя, дитяча коса нареченого зав’язується у пучок, а волосся нареченої заколюється у шиньйон на потилиці. Цей обряд вказує на їхній новий статус.

Післявесільні обряди. Якщо українські післявесільні ритуали складаються з чотирьох структурних одиниць, то корейські – із п’яти. Відповідно до наступної таблиці, у двох культурах є лише один спільний обряд – від’їзд молодої до молодого.

Таблиця 4.

Термінологія	Україна	Корея	Термінологія
		Друга подорож нареченого до будинку нареченої.	Зегенг (zeheng)
Покривання молодої і переїзд її в дім чоловіка.	Прихід нареченої до будинку нареченого.		Сінгенг (sinheng)
		Перший поклін нареченої батькам чоловіка.	Кіонгугоріе (kyungugorye) або пебег (paebeg)
Весільна гостина в домі нареченого.	Весільне свято в домі нареченого.		
Післявесільна обрядовість.	Післявесільні ритуали.		
Обрядові дії та обряди очисного характеру.	Обряди очищення		
		Привітання предків	Садангчамбе (sadangchambe)
		Візит нареченої до батьківського дому	Кунчін (kunchin)

Хоч в Україні, від’їзд молодої до будинку молодого відбувається протягом весільного дня, ми відрізняємо цей обряд від обрядів цього дня. В Україні, після святкової вечері, наречена прощалася з дівчатами та батьками і під супровід співів та музики, від’їжджала до дому молодого, беручи із собою чорну курку і скриню зі своїм посагом³⁶.

У Кореї, молода їхала до будинку молодого через декілька днів після весільної церемонії. Відповідно до старого запису, ще в I ст. молодий будував малу хату і жив там протягом декількох років перед тим, як привести молоду до батьківського будинку³⁷. За традицією молода залишалася в батьківській хаті після весілля і молодий мав подорожувати між хатою молодої і своєю. У XIX ст. ця традиція зберігалась, але молода залишалась дома коротший термін – від трьох до семи днів. Таким чином, молодому доводилось повертатись додому й знову приходити, щоб привести молоду до батьківської хати. Ця традиція зветься *зегенг* (*zeheng*), що буквально означає “друга подорож”. Після *зегенг* молода може здійснити *сінгенг* (*sinheng*) – “нову подорож” до будинку молодого. Наречена їхала в ката, екіпажі, який несуть двоє людей, а молодий їхав на коні попереду екіпажа. Молода приносила батькам молодого багато подарунків, серед яких обов’язково була їжа та курчата.

Вітання батьками молодого невістки в Україні називається пригощати молоду. У Кореї існував обряд *гюнгугоріе* (*hyungugorye* – обряд поклону молодої батькам молодого) у Кореї. Якщо в Україні батьки молодого зустрічали молоду з хлібом і сіллю на порозі дому й урочисто вітали її прихід, батьки молодого в Кореї отримували великі уклони від нареченої у своїй кімнаті. Протягом *гюнгугоріе* молода засвідчувала свою повагу двома традиційними уклонами й одним малим уклоном. Потім батьки кидали каштани та ююбу у спідницю молодої з побажаннями “мати багато хлопців”³⁸. Тоді також відбувався обряд обміну подарунками.

Обряд прийому молодої в обох культурах супроводжувався багатьма заборонами й ритуалами, які мали збільшити достаток і захистити від злих сил. В Україні, наречена, мала сидіти мовчки весь час, а коли заходила до дому мала відразу випустити чорну курку, яку вона принесла із собою, під піч. Потім вона сідала на почесному місці. З її голови за допомогою палички знімали хустку і кидали на піч. В деяких місцевостях їй давали шматок печини чи шматок глини з печі або сирого буряка, і вона мала мовчки кинути його під стіл³⁹. Ці обряди мали підвищити добробут. У Кореї, коли молода заходить до дому, їй необхідно ударити ногою солому, яка була запалена на порозі. Інколи в молоду кидали червоні боби або сіль. Ці обряди мали відігнати нечисту силу⁴⁰.

В Україні після обрядового привітання, одружена пара запрошувалась до комори, де для неї було приготоване весільне ліжко, застелене соломою та баранячим кожухом, стояв сніп жита та ікона в головах. Там виконувався стародавній обряд ламання калини⁴¹. Рідня молодого чекала в домі всю весільну ніч, співаючи еротичні пісні, коли буде винесена сорочка з ознаками невинності. Пізніше ця процедура була обмежена вивішуванням червоного прапора на домі молодої наступного дня і пов’язуванням бояр (чоловічі весільні служителі) червоними поясами й стрічками. Перший нічний ритуал у Кореї виконувався в домі молодої ввечері весільного дня. Жінки сім’ї збиралися в прилягаючій кімнаті, і намагалися спостерігати те, що станеться, інколи роблячи дірки у паперових дверях. Одна з причин яка, спонукала це робити, полягала у тому, що якщо люди цього не зроблять, то це зроблять злі сили⁴². Замість доведення невинності молодої, корейці виконували цей ритуал, щоб захистити нову пару від злої сили.

В Україні й Кореї, весілля завершувалося веселою розвагою, яка тривала декілька днів. Шанування сім’ї молодої було останньою подією, яка відбувалася протягом весільних церемоній. За В.Борисенко весілля закінчувалось обрядовим скріпленням родичання двох сімей. Цей обряд мав різні місцеві назви. У Кореї також є подібний обряд – *кунчін* (*kunchin*). Якщо українські післявесільні обряди тривали протягом тижня після весілля, то корейські – через місяць-два, або рік. Коли молода відвідувала своїх батьків, тестя і молодий супроводжували її, приносячи багато їжі для сусідів. У той час, як тестя звичайно, повертався відразу назад, молодий залишався на декілька днів. Наречена також могла залишатись поки батьки молодого її не покличуть назад⁴³.

В обох культурах, весілля завершувалося церемоніями очищення або об’єднання. В Україні – це очисний обряд *виводу* в церкві або обрядове обливання водою з річки чи джерела. Ці ритуали мали забезпечити соціалізацію одруженої пари й вступ молодої до її нової сім’ї⁴⁴. Молода мала виконати ряд сімейних обов’язків – розпалити вогонь у печі, принести воду з колодязя тощо⁴⁵. Система шлюбних обрядів, особливо в Східній Україні, завершувалася так званою церемонією биття каші⁴⁶. Значення ритуалу – гарантувати добробут нової сім’ї, сприяти множенню великої рогатої худоби й зростанню багатства. Цей обряд має стародавнє походження. Каша символізує щасливу єдність одружених партнерів і також зустрічається в українських обрядах народження як символ добробуту. В Кореї виконувався обряд “*сдангчамбе*” (*sadangchambe* – увічливий уклін могилам пращурів). Його мета – попросити у предків удачі та родючості, а також, щоб молоді успішно увійшли до нової сім’ї.

Висновки. Головна особливість весільних обрядів двох народів полягає у проведенні весільної церемонії в домі нареченої й приведенні молодої до будинку молодого. Хоч деталі обрядів та їхній зміст відрізняються, основна структура весільної обрядовості має багато спільного. Українське і корейське весілля мають такі складові: сватання – оглядини – заручини – передшлюбні обряди – шлюб – весільна гостина в домі нареченої – переїзд молодої у дім чоловіка – весільна гостина в домі нареченого – післявесільна обрядовість – обрядові дії очисного характеру та інкорпоративні обряди.

Незважаючи на подібність структур, українські весільні обряди мають такі структурні елементи, яких немає в корейських. Наприклад, залицання, дівич-вечір, готування весільного короваю, церковна весільна служба тощо. В чому ж полягає причина, що весільні обряди двох народів відрізняються? Два народи мають різні соціальні, економічні, так і релігійні умови. Порівняно з Україною, Корея має відносно сильнішу патріархальну традицію, яка не дозволяє залицання. У той час, як українське суспільство дозволяє близьким друзям нареченої та нареченого грати важливу роль в одруженні, корейське суспільство – ні. Крім того, у Кореї нема хрещених.

Релігійні та інші фактори, роблять корейські й українські весільні ритуали різними. Якщо на українське весілля впливає православна та католицька церква, то на корейське – конфуціанство. Наприклад, в Україні, весільна церемонія відбувалася в церкві в неділю. На весільний календар також впливає церковний, отже протягом посту весіль не було. У Кореї, день весілля визначався на підставі дня народження нареченої та нареченого. Також конфуціанство надає великого значення культу пращурів, звідки походять обряди “садангчамбе”.

Незважаючи на різницю, у весільній обрядовості двох народів багато спільного. Передусім, панівні класи обох культур втручалися у народну весільну обрядовість: В Україні примушували укладати шлюб у церкві, у Кореї була запроваджена конфуціанська модель. Однак, народ в обох випадках не відмовився від традицій і продовжував зберігати їх.

По-друге, українська й корейська весільна обрядовість має багато подібних фольклорних елементів. Народні обряди відокремлення, переходу, і об'єднання знаходяться в обох весільних культурах. Наприклад, зміна зачіски, обмін подарунками, зв'язування рук молодих, миття рук, благословення зерном, спільна трапеза тощо. Крім того, обидва народи використовують багато подібних речей для весільних обрядів – зелені дерева, прикраси пташиної форми, курчат тощо, які символізують добробут, продуктивність і захист від злих сил.

В цій статті ми порівняли лише мінімальну весільну структуру двох народів і знайшли багато спільного. Якщо ж дослідити максимальну весільну структуру, можна буде знайти більше спільного і можна пояснити спільні риси розвитку традиційної культури народів.

¹Mushynka, M. “Wedding,” In *Encyclopedia of Ukraine* vol. 5. Toronto: Canadian Institute of Ukrainian Studies, 1993, pp. 688 – 690.

²Кузеля З. “Весільні обряди” // Енциклопедія Українознавства. Загальна частина. Т.1. – К., 1994. – С. 240 – 242.

³Шухевич В. “Гуцульщина.” // Матеріали до українсько-руської етнології. Т. 5. – Львів, 1902. – С. 11 – 68.

⁴Борисенко В.К. Весільні звичаї та обряди на Україні. – К., 1988.

⁵Пак Г. І. *Гангук Зонтонг Гонріє уі Йонгу* [Study on Korean traditional Wedding Rituals], Кориодегак чулпанса, Сеул, 1988.

⁶Борисенко В. Вказ. праця. – С. 23.

⁷Там само. – С. 15.

⁸Choe, Jae-Seok. “Process of Change in Korean Family Life,” *Korea Journal* Vol. 3, No. 10 (October, 1963), p.10.

⁹Борисенко В. Вказ. праця. – С. 29.

¹⁰Кузеля З. Вказ. праця. – С. 241.

¹¹Лі К. К. “тонгуауріє – гонріє,” Гангук Зонтонг Мунгуа уі Іре [“Rites of Passage - wedding rituals,” *Structural Understanding of Korean Traditional Culture*], Сеулдегак чулпанса, Сеул, 1993. – С. 64.

¹²Борисенко В. Вказ. праця. – С. 29.

¹³Шухевич В. Вказ. праця. – С. 11.

¹⁴Лі К. К. Вказ. праця. – С. 65.

¹⁵Кузеля З. Вказ. праця. – С. 241.

¹⁶Там само. – С. 241 – 242.

¹⁷Yang, Seung Mok . *Korean Customs and Etiquette*. Seoul: Moon Yang Gak, 1991, p.56.

¹⁸Здоровега Н. І. Нариси народної весільної обрядовості на Україні. – К., 1974 – С. 84.

¹⁹Кузеля З. В. Вказ. праця. – С. 242.

²⁰Пак Г. І. Вказ. праця. – С. 75 – 77.

²¹Зосонілбоса, *Сазінурубейунун Тонгуауріє* [The Rite of Passage, learning through pictures]. Зосонілбоса, Сеул, 1999, p. 13.

²²Борисенко В. Вказ. праця. – С. 61 – 68.

²³Там само. – С. 40 – 42.

²⁴Пак Г. І. В. Вказ. праця. – С. 69.

²⁵Там само. – С. 67 – 69.

²⁶Здоровега Н. І. Вказ. праця. – С. 50 – 55; також Борисенко В. Вказ. праця. – С. 70 – 71.

²⁷Кузеля З. Вказ. праця. – С. 337.

²⁸Шухевич В. Вказ. праця. – С. 36.

²⁹Там само і Борисенко В. Вказ. праця. – С. 72.

³⁰Шухевич В. Вказ. праця. – С. 36.

³¹Пак Г. І. Вказ. праця. – С. 73 – 75.

³²Борисенко В. Вказ. праця. – С. 72.

³³Пак Г. І. Вказ. праця. – С. 84 – 86.

³⁴Кузеля З. Вказ. праця. – С. 242.

³⁵Пак Г. І. Вказ. праця. – С. 91 – 92.

³⁶Кузеля З. Вказ. праця. – С. 242.

³⁷Kim, Chung. *Women of Korea: A History from Ancient Times to 1945*. Seoul: Ewha Womans University Press, 1982, p. 82.

³⁸Пак Г. І. Вказ. праця. – С. 98 – 102.

³⁹Кузеля З. Вказ. праця. – С. 242.

⁴⁰Пак Г. І. Вказ. праця. – С. 97.

⁴¹Кузеля З. Вказ. праця. – С. 241 – 242.

⁴²Пак Г. І. Вказ. праця. – С. 87.

⁴³Пак Г. І. Вказ. праця. – С. 87.

⁴⁴Кузеля З. Вказ. праця. – С. 242.

⁴⁵Борисенко В. Вказ. праця. – С. 80 – 81.

⁴⁶Там само. – С. 82 – 83.

Йосип ФЕДАС

Київ

КОМПОЗИЦІЯ ВИСТАВ ЛЯЛЬКОВОГО ВЕРТЕПУ

Вистави лялькового вертепу склалися з двох компонентів. У літературі вони називаються по-різному: “частина”, “дія”, “дійство”, “половина”, “розділ”, “акт”, “картина”, “сценка”.

Щодо першої складової вживають вирази: “релігійна частина”, “духовна частина”, “духовна драма”, “канонічна частина”, “різдвяна драма”, “релігійна драма”, “божественна дія”, “духовна дія”, “сцени на євангельські сюжети”, “біблійні легенди”.

Другу складову називають: “комічні сценки з реального життя на зразок інтермедій”, “комедійна частина”, “світська частина”, “народна частина”, “інтермедійна частина (дія)”, “народнопобутова частина (дія)”, “жартівливі сцени побутового характеру”.

Щодо зв'язку між складовими вистави і зв'язки в межах кожної частини також немає єдиної думки.

В.І.Резанов зазначав, що між обома частинами драми не було “ніякого внутрішнього зв'язку”¹. Про те, що ці частини були сюжетно не зв'язані, говорила О.Я.Шреєр-Ткаченко².

“Драма розпадається на дві незалежних одна від одної частини”, – писав П.П.Пономарьов³.

У літературі зафіксовані й інші висловлювання: про те, що “духовна” і світська частини пов'язані “механічно”⁴, “майже механічно”⁵, “досить механічно”⁶, “цілком механічно”⁷, “дуже слабо”⁸, “майже не пов'язані”⁹.

І.П.Єрьомін стверджував, що обидві частини вертепної драми майже не пов'язані між собою. “Це – дві самостійні “п'єси”, об'єднані в одне ціле. Не випадково перша частина ставиться здебільшого на верхній сцені, де знаходиться панорама – Віфлеєм, а друга – блазенська частина – розгортається на нижній сцені”¹⁰.

У вертепі “релігійні і світські частини виявились чітко розмежованими, вони склали два самостійні акти, побутові сценки з інтермедій перетворились у своєрідний комедійний дивертисмент”¹¹.

Єдина “нитка”, яка, на думку ряду авторів, зв'язувала обидві частини – мотив радості з приводу смерті царя Ірода¹². Дехто називав ще й мотив радості з приводу народження Христа¹³.

Дискусійний характер мають не тільки ті висловлювання, які стосуються композиції всієї вистави, але також її світської частини.

На думку О.М.Веселовського, друга частина вертепної драми не мала органічної цілісності і композиційної стрункості. Він зазначає: “Не слід однак шукати в ній органічності і правильного розташування частин: вона є лише ряд епізодичних сцен, які йдуть одна за одною і ледве зв'язані слабким зв'язком”¹⁴. Це сказано про другу частину вертепної драми, опублікованої в книжці М.А.Маркевича.

І.Я.Франко зазначав, що світська частина вертепної драми “складається з цілого ряду сцен інтермедійного характеру, які слабо в'яжуться в одну цілість”¹⁵. Далі знаходимо пояснення цієї думки. Автор пише, що вертеп “користується готовими шаблонами та фігурами, виробленими розвоєм театру XVI і XVII ст. і не дбаючи про органічну цілість драми, хапає для неї ті фігури й епізоди, що були найпростіші, найефективніші і загально улюблені”¹⁶.